

[Ministeren for kulturelle anliggender.]
som fredning er udtryk for, kan manifestere sig bl. a. netop på denne måde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Vederlag til folketingets medlemmer m. v.) [af Skytte m. fl.]

(Lovforslaget (nr. 58) findes i tillæg A. sp. 1205, fremsættelsen i tidenden sp. 1636).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til udvalget for forretningsordenen. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om valget af statsrevisorer og disses virksomhed [af Skytte m. fl.]

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XIX) findes i tillæg A. sp. 1275, fremsættelsen i tidenden sp. 1636).

Forslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udvalget for forretningsordenen. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om vederlag og pension m. v. for ministre.

(Lovforslaget (nr. 65) findes i tillæg A. sp. 1269, fremsættelsen i tidenden sp. 1656).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Ønskes der udvalgsbehandling? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, går lovforslaget direkte til anden behandling.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Peter Nielsen:

„Hvilke planer har regeringen for rationaliseringen af statsadministrationen, og hvilke overvejelser har regeringen gjort sig med hensyn til administrationsrådets fremtid?“

Forespørgeren (Peter Nielsen): Det er vel en tilfældighed, men det indeholder alligevel noget af skæbnens ironi, når folketingets dagsorden i dag først omfatter en forhøjelse af folketingsmedlemmers og statsrevisorers løn og dernæst en forespørgsel om, hvordan staten kan spare. Det må vel spagfærdigt bemærkes, at det danske folketing er et af de parlamenter, der er billigst i drift, selv om der vel også her kan rationaliseres, hvad

[Peter Nielsen.]

jeg i mit senere indlæg også skal komme lidt ind på.

Vi står i dag i velfærdssamfundet Danmark i den ejendommelige situation, at skatterne er meget høje, medens vi samtidig ikke har de samfundsgoder, der må høre et moderne samfund til.

Vi har jo i disse dage fået årets første julekort, der vel egentlig ikke er i stand til at sætte befolkningen i julehumør. Man har fejlagtigt fra visse sider prøvet at forklare befolkningen, at de øgede skattebyrder skyldes kildeskatten. Jeg vil her gerne bede statsministeren afkræfte dette. Kildeskatten er i det lange løb, når overgangsvanskelighederne er overvundet, et mere enkelt skattesystem, der for den enkelte skatteyder afpasser skatten efter evnen, og samtidig er kildeskatten en samfundsregulerende faktor, der ikke senere kan udsætte skatteyderen for nye og ubehagelige overraskelser såsom forhøjet moms eller andre indirekte, hurtigt virkende forbrugsskatter.

Den nu øgede skattebyrde skyldes simpelt hen statens forøgede pengeforbrug samt dette, at man opkræver flere skatter end der faktisk er brug for. Jeg skal ikke her forårsage en diskussion om kasseoverskuddets forsvarlige størrelse, men blot fastslå, at statens julehilsen til skatteborgerne ikke skyldes kildeskatten. Det beder jeg venligst statsministeren bekræfte, så der ikke hos befolkningen er misforståelser med hensyn til, hvorfor man skal betale den store skat.

Det er vel også på sin plads at gøre opmærksom på, at de øgede kommuneskatter, som sikkert bliver endnu større, skyldes, at kommunerne nu delvis afskæres fra at optage lån til påkrævede investeringer, således at disse års skatteydere må betale for samfundsgoder, der kan vare mange år ud i fremtiden. At der samtidig er en uretfærdig byrdefordeling, ikke mindst geografisk set, gør det jo ikke bedre.

De nye skattebyrder er for os alle en bitter pille at sluge, uanset om man tilhører opposition eller regeringspartier. For de sidste må det vel være særlig bittert, idet deres vælgere i sin tid fik at vide, at falder regeringen — altså den socialdemokratiske — så falder skatterne. Det modsatte blev altså tilfældet. Vi må nu sluge den bitre pille.

Samtidig er vi alle enige om, at samfundet har forsømt mange udgiftkrævende opgaver. Vi har megen restfattigdom her i Danmark. Vore sociale forhold står ikke i forhold til den almindelige velstand. 24 år efter krigen har vi ikke løst vort boligproblem. Skal vi tage konkurrencen op med udlandet, må vi investere mere i ungdommens uddannelse. Der er krav om flere veje og broer. Vort sundhedsvæsen møder også med mange og berettigede krav, ligesom nogle mener, at vi ofrer for lidt på vort forsvar.

Hvordan vi skal prioritere de forskellige opgaver, kan der være uenighed om, og man kan tale meget om oppositionens opgave og arbejde også, men vi har jo en flertalsregering med det fulde ansvar. Man kan diskutere, om oppositionen gør sit arbejde godt nok, og give den karakter derefter, alt efter om man mener, vi er for flinke og samarbejdsvenlige, eller man mener, der skal føres en mere kras og enig oppositionspolitik; men alt det skal jeg ikke komme ind på her.

Vi repræsenterer forskellige erhvervs- og indtægtsgrupper her i folketinget, men ét måtte vi kunne blive enige om, uanset hvilken side af salen vi sidder i: kan vi skaffe befolkningen samfundsgoderne på bedre og billigere måde, så må det være alle partiers pligt at arbejde herfor.

Derfor må vi hævde, at spørgsmålet om en rationalisering af al offentlig drift og deraf følgende billigørelse må hæves op over det almindelige partikævl, således at regeringspartier og opposition tager deres fælles ansvar. Jeg har derfor ikke i dag lagt op til regeringsstorm om dette vigtige problem, men vil mere indbyde til fælles virke til gavn for såvel socialdemokratiske som alle andre skatteydere. Der er grund til at indbyde til et sådant samvirke; men enkelte kritiske bemærkninger indbyder situationen dog til.

Jeg skal ikke begynde med et ping-pongspil om, hvad den tidligere regering og den nuværende regering har gjort og udrettet i dette rationaliseringsproblem. Jeg tror ikke, det interesserer skatteyderne så meget; det interesserer mere, hvad der nu skal gøres. Men det er dog nødvendigt at tage visse historiske fakta med i begrundelsen for min forespørgsel.

Der har været arbejdet mange år med

[Peter Nielson.]

dette problem. Vi fik i 1950erne et forvaltningsnævn, i 1960 et forvaltningsråd og i 1965 et administrationsråd, og nu skal vi altså have et departement m. v. Nu er det vel ikke så meget formen og betegnelserne, der er det afgørende, men mere indholdet. Om dette er vi mange her i folketinget der gerne vil høre statsministerens meninger og planer.

Selvfølgelig er der under den tidligere og nuværende regering sket visse ting, men der synes at have hersket et vist virvar i den senere tid. Man har ved regeringens tiltræden med en vis ret kunnet gøre gældende, at man skulle have tid til at sætte sig ind i de forskellige problemer, men nu kan den undskyldning ikke gælde længere. Over halvandet år efter regeringens tiltræden gik dette problems løsning i stå. 1. oktober i år ophørte administrationsrådet automatisk, uden at andet blev sat i stedet. Blandt så meget andet sagde statsministeren nogle almindelige ord i sin åbningstale om hele dette problem, men der skete i øvrigt ikke andet, skønt man altså har haft halvandet år til at overveje sagen.

Den 13. november rejste socialdemokratiet gennem denne forespørgsel hele sagen, og vi vil selvfølgelig ikke prale af, at denne forespørgsel nu har sat gang i foretagendet, selv om den nu skal behandles i sidste øjeblik, nemlig 10. dagen for dens fremsættelse. Men 5 dage efter, altså den 18. november, fik vi en pressemeddelelse om, at nu skulle der laves et departement, endog i en sådan fart, at udnævnelse af departementschefen vist skete ret utraditionelt, for at sige det sådan, og der skulle udnævnes nyt administrationsråd og laves en ministerkvarter. Det er sikkert udmærket, men det er jo kun rammerne, man laver om. Kan statsministeren ikke sige noget om indholdet? Det ønske skulle egentlig være begrundelse nok for vor forespørgsel.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Jeg må først sige til det ærede medlem hr. Peter Nielsen, at jeg i den første del af det ærede medlems begrundelse af sin forespørgsel havde lidt svært ved at se, at vi havde opfattet forespørgslen på samme måde, idet den første del af begrundelsen nærmest lignede starten til en finanslovdebat. Men

jeg vil da gerne gå så langt i imødekomelse af hr. Peter Nielsens vurderinger, at jeg gerne vil bekræfte, at skattens højde ikke er betinget af, hvilket opkrævnings-system man anvender, men derimod af, hvor høje skatter man beslutter sig for i dette ting at opkræve, uanset opkrævningsformen.

Jeg må i øvrigt imødegå hr. Peter Nielsens påstand om, at skattens højde skyldes, at man kræver flere skatter op, end man har brug for. Jeg har siddet i dette høje ting i 13 år, og jeg har ikke oplevet ét år, det kommende inklusive, hvor der er opkrævet flere skatter, end der er brug for — det være sagt, for at en misforståelse ikke skal sætte sig.

Spørgsmålet om skatternes højde er jo ikke først og fremmest et spørgsmål om statens udgifter; det er et spørgsmål om skatternes indpasning i den almindelige økonomiske aktivitet; det er det, der betinger skatternes højde.

Jeg vil da gerne takke hr. Peter Nielsen for, at man fra socialdemokratiets side ikke vil gå ud og prale med, at det var denne forespørgsels rejsning, der var skyld i, at der skete noget. Derved undgår man i denne sag i hvert fald at komme til at prale af noget, man ikke har rimeligt grundlag for at prale af. Det vil jeg da gerne udtrykke min anerkendelse af.

I øvrigt vil jeg gerne sige om dette problem, at det er jo rigtigt, som det ærede medlem sagde det i sidste del af sin begrundelse, at statsadministrationen og for den sags skyld også den kommunale administration i årene efter krigen har gennemgået en betydelig ekspansion. Antallet af opgaver, der henlægges til den offentlige administration, er vokset. Dels er der igennem lovgivningen blevet pålagt det offentlige stadig nye opgaver, dels har samtidig borgerne, herunder også erhvervslivet og ikke mindst pressen, stillet berettigede krav om bedre betjening, og endelig har selvfølgelig befolkningstilvæksten og de større ændringer i samfundsstrukturen i sig selv øvet en indflydelse. Men kravet til administrationen om effektivitet og om rationel opbygning og ekspeditionsform er følgelig også dermed blevet større.

Jeg vil gerne slå fast, at spørgsmålet om en rationalisering ikke blot er spørgsmålet om en billigere og hurtigere administration

[Statsministeren.]

eller om en administration, som borgerne kan komme i takt med, så de føler, at de kan tale deres sag og blive hørt. Det er også spørgsmålet om en administration, der kan løse flere opgaver og løse de givne opgaver grundigere, og om en administration, som kan give f. eks. folketinget et hurtigere svar på snart sagt alle spørgsmål, og som kan levere velmotiverede oplæg i tide inden for de områder, hvor en indsats fra det offentlige side føles som en nødvendighed.

Jeg fremhæver dette, fordi det forekommer mig, at man ofte, når man taler om rationalisering af den offentlige administration, alene lægger vægten på at få det samme arbejde udført for færre omkostninger. Der kan utvivlsomt foretages omfattende rationaliseringsforanstaltninger i en sådan snævrere forstand, altså i henseende til at spare mandskab og tid; der er i tidens løb nået mange resultater i denne henseende, og mere vil komme. Men en mindst lige så stor opgave og måske en endnu sværere ligger i at få administrationen samordnet, at få opgaverne fordelt rigtigt både horisontalt mellem de enkelte ministerier og vertikalt mellem centrale og lokale, statslige og lokale enheder.

Hele spørgsmålet om vort forvaltningsapparat har igennem de sidste snart 25 år været genstand for opmærksomhed, og skiftende regeringer har nedsat en række udvalg og nævn med tilhørende sekretariat for at rationalisere systemet. Arbejdet både inden for forvaltningskommissionen af 1946 og forvaltningsnævnet af 1952 satte sig praktiske spor i en række administrative forenklinger og forbedringer inden for adskillige institutioner. Interessen for en egentlig strukturrationalisering førte i 1960 til nedsættelsen af et særligt administrationsudvalg, og en del af dets forslag blev gennemført.

Som en generel betragtning vedrørende arbejdet i hele perioden fra 1946 har man vist lov til at anføre, at man vel ikke altid har følt, at bestræbelserne for at forenkle og simplificere har været helt i overensstemmelse med de ønsker, som man havde opstillet. I 1965 resulterede derfor fornyet udvalgsarbejde i, at den daværende regering oprettede det særlige administrationsråd. Jeg skal ikke gå i enkeltheder med hen-

syn til administrationsrådets arbejde. Rådet har i vidt omfang sat et arbejde i gang over en bred front, ligesom rådet har søgt at inddrage de enkelte styrelser og det dér ansatte personale aktivt i arbejdet, idet et egentligt rationaliserings- og effektiviseringsarbejde kun kan gennemføres under aktiv medvirken af styrelsescheferne og personaleorganisationerne.

Trods disse foranstaltninger har der imidlertid været en stigende følelse af, at man ikke havde fundet den endelige organisationsform. Kravene til det organ, som skal være koordinerende og initiativtagende i hele dette arbejde, er stadig støget, og dermed er også kravene til gennemslagskraft vokset.

En af de ting, diskussionen har samlet sig om, har været spørgsmålet om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt fortsat at lade den daglige virksomhed, herunder også ansvaret for udarbejdelsen af forslag og indstillinger, hvile på et nævn eller råd, hvis medlemmer også har andet arbejde. Modstykket vil være at lade dette arbejde indgå som et led i det normale departementale system, således at ansvaret hviler på et medlem af regeringen, og således at dette regeringsmedlem har en normal departemental enhed at trække på.

Rationaliserings- og effektiviseringsarbejdet er af koordinerende karakter. Det omfatter flere styrelser — i princippet alle — og det er vel et kendetegn for administrationens udvikling, at sådanne koordinerende departementer bliver nødvendige på tværs af den faglige ressortfordeling. Jeg kan blot nævne økonomiministerens økonomiske sekretariat og pege på, at finansministeriets budgetafdeling jo også har tværdepartementale opgaver.

Regeringen har efter indgående overvejelser besluttet sig for at gennemføre den løsning, at man vil søge tilslutning til oprettelsen af en normal departemental styrelse. Jeg kan tilføje, at administrationsrådets hidtidige formand, professor Bent Christensen, har været enig i, at forudsætningen for, at dette arbejde fremover kan gennemføres med den fornødne effekt og gennemslagskraft, er en omorganisering i den her angivne retning.

Den fremtidige organisationsform bliver da denne: der oprettes et administrati-

[Statsministeren.]

onsdepartement, som knyttes til arbejdsministerens ressortområde. Kontinuiteten i forhold til det værdifulde arbejde, der er udført under administrationsrådets indflydelse, vil blive sikret derved, at dette råd bevares nu som et rådgivende organ for regeringen og det nye departement. For at understrege regeringens vilje til selv at lægge kræfter i arbejdet vil det indgå som et særligt led i tilrettelæggelsen, at arbejdsministeren, der bliver ressortminister, er formand for administrationsrådet, og at der samtidig oprettes et særligt ministerudvalg til behandling af denne problemkreds. Medlemmer af dette ministerudvalg bliver de ministre, der har særlig tværgående opgaver, nemlig statsministeren, finansministeren og økonomiministeren, samt den nye ressortminister på dette område.

Det er mig også magtpåliggende at påpege, at det ville være ødelæggende for arbejdet med effektivisering af administrationen at fratage den enkelte styrelse ansvaret for dennes arbejde inden for eget område. Styrelsernes egen indsats må ikke blive svækket. Opgaven for administrationsdepartementet og administrationsrådet er først og fremmest at sikre den fornødne koordination på tværs i systemet og at yde eller formidle sagkyndig bistand til styrelsernes egne rationaliseringsbestrebelse.

Det har været medvirkende i regeringens overvejelser omkring en omlægning af arbejdsformen, at kommunalreformen nu skal omsættes i praksis, og at det må være ønskeligt, at koordinationen af samspillet mellem statslig og kommunal administration bliver den bedst mulige.

Som bebudet vil kommunalreformen blive fulgt op af en opgavefordelingsreform, som vil indebære, at flere opgaver lægges ud til kommunerne. De principielle beslutninger om arbejds- og kompetencefordeling skal da følges op af en række detailbeslutninger, som skal indeholde den fornødne koordination mellem de forskellige administrationsområder.

Sidst, men ikke mindst, må folketing og regering kunne opretholde føling med, hvorledes de generelle retningslinjer bliver omsat i praksis, og samtidig have let adgang til indsamling af statsligt og kommunalt er-

faringsmateriale som grundlag for overvejelser af yderligere reformer.

Jeg vil derfor gerne benytte denne lejlighed til at påkalde kommunernes positive støtte til effektiviseringsbestrebelse inden for den offentlige administration. Der er tale om en arbejdsfordeling og en opgavefordeling, som forudsætter et samarbejde og en koordination af den daglige administration, ikke alene om opgaverne, men også om det organisationsmæssige og tekniske apparat, som skal løse opgaverne.

Den formelle procedure ved oprettelsen af et administrationsdepartement er iværksat. Til at rådgive regeringen og det nye departement vil man altså have et administrationsråd med repræsentanter inden for og uden for den statslige forvaltning. Arbejdsministeren har tilsagn fra den hidtidige formand, professor Bent Christensen, om at indtræde i rådet, ligesom også andre af det tidligere råds medlemmer vil være at finde i det fremtidige arbejde, således at kontinuationen i hele dette arbejde sikres. Endvidere vil både primærkommunerne og de fremtidige amtskommuners administration få placering i rådet, ligesom det er hensigten at søge særlig rationaliserings-eksperimentel repræsenteret i rådets medlemskreds.

Det nye departement og administrationsrådet kunne være henlagt til statsministeriet, men regeringen har fundet det rigtigst at fastholde de senere års generelle tendens til at friholde statsministeriet mest muligt fra administrative sagsområder.

Jeg skal i denne forbindelse nævne spørgsmålet om rekruttering af tjenestemænd og andre til det nye departement. Ud over en fast stab af medarbejdere vil der kunne blive tale om tidsbegrænset ansættelse såvel af folk, som har deres faste ansættelse i andre departementer og styrelser, som f. eks. af folk udefra, der er specielt uddannet i rationaliseringsvirksomhed. Den hidtidige administrative placering af hele dette arbejde har vel ikke givet de bedste muligheder for rekruttering efter sådanne retningslinjer, men det er mit håb, at man blandt den offentlige administrations tjenestemænd vil få øjnene op for, at det vil være et nyttigt led i uddannelsen af kommende chefer, at de har gjort et par års

[Statsministeren.]

tjeneste i et tværgående departement, som administrationsdepartementet vil være.

Om opgaverne for dette nye departement og administrationsrådet skal jeg kort sige følgende:

Departementet vil overtage en lang række opgaver fra det hidtidige sekretariat for administrationsrådet. Der er her udført et stort og nyttigt arbejde, som skal fortsættes, men departementet og rådet skulle derudover gerne tage nye og mere omfattende opgaver op. Der ligger en række problemer i forbindelse med en rationalisering af administrationens generelle struktur. Der skal udarbejdes forslag og ydes bistand vedrørende tilrettelæggelsen af den generelle planlægningsvirksomhed og den faglige og økonomiske styring af den offentlige virksomhed i det hele taget. Tilvejebringelse af et bedre grundlagsmateriale for planlægning og økonomisk prioritering af lovgivningen må blive en vigtig opgave, og det samme gælder kontrollen med, at administrationen i alle led følger de rationaliseringsintentioner, som lovgivningsmagten har haft. Statens og kommunernes administration skulle gerne arbejde hånd i hånd. Det er en af grundene til, at regeringen lægger stor vægt på den kommunale repræsentation i administrationsrådet. Rationaliseringen og effektiviseringen skulle nødig gå i stå på grænsen mellem stat og kommune, og forbindelsen mellem disse to dele af vor offentlige administration skulle gerne tilrettelægges nu for mange år frem i tiden. Hvis vi lader opgaven ligge, kan det senere blive meget vanskeligere og dyrere at leve op til tidens krav i denne henseende.

Der kan utvivlsomt spares penge ved administrationen. Det gælder dog først og fremmest i den serviceprægede del af den offentlige administration såsom transportvirksomhed, uddannelse, social forsyning osv. For den egentlige administration af lovgivningen er muligheden for store besparelser nok mindre, end mange forestiller sig, allerede af den grund at denne del af administrationen personalemæssigt er langt den mindste. Her drejer det sig først og fremmest om at skabe bedre muligheder for større effektivitet både over for borgerne og over for de politiske myndigheder. Den

offentlige administration skal være en organisation, som befolkningen kan være tilfreds med, og som kan yde folketinget, regeringen og kommunalbestyrelserne den nødvendige støtte. Jeg tror, at der både inden for regeringen og regeringspartierne og inden for oppositionen er forståelse for, at der her ligger vigtige opgaver. Det er regeringens håb, at man gennem den besluttede omorganisering har skabt forudsætninger for, at denne indstilling kan blive tilgodeset.

Jeg vil til slut blot påpege, at man næppe omgående kan vente resultater, for så vidt angår alle de principielle problemer, som jeg her har skitseret. Det betyder imidlertid ikke, at man nu holder en pause. Allerede påbegyndt arbejde vil selvfølgelig blive videreført og tilendebragt og nyt arbejde taget op inden for de hidtidige retningslinjer. Og så håber jeg på, at samarbejdet mellem det folketingsudvalg, der behandler disse spørgsmål, og arbejdsministeren må kunne blive et vigtigt led i arbejdet, således at der også her må kunne finde en gensidig påvirkning sted.

Forespørgeren (Peter Nielsen): Jeg vil gerne takke statsministeren for hans redegørelse, og jeg vil navnlig gerne takke, fordi det nu blev så stærkt understreget, at kildeskatten ikke er skyld i de øgede skatter.

Jeg har selvfølgelig ikke ønsket ved denne lejlighed at indlede en finanspolitisk diskussion, men jeg må gøre opmærksom på — og det var det, jeg gjorde — at når skatterne er steget meget stærkt og vi står over for mange vigtige samfundsinvesteringer, trænger det spørgsmål sig meget stærkere på, om vi ikke kan lave det hele bedre og billigere, altså rationalisere.

Men når vi har rejst det, er det ikke, fordi vi ønsker at deltage i den noget løse snak om, at staten ødsler med skatteborgernes penge, og at man har en masse mennesker gående uden at bestille noget og til en alt for høj løn. Fra mit arbejde som statsrevisor ved jeg, at der må bestilles noget i statens tjeneste, og at lønningerne ikke ligger over, hvad der bydes i det private erhvervsliv, når hensyn tages til den uddannelse, der kræves. Der kan derfor ikke bebrejdes den enkelte tjenestemand noget,

[Peter Nielsen.]

men det er vel hele systemet, der trænger til en grundig revision.

Vi lever jo nu under Hans Majestæt Kong Frederik IXs regime, men noget kunne tyde på, at der er et og andet, der ikke har ændret sig væsentligt siden Frederik VI's dage, og at den enkelte tjenestemand stadig er offer for, men ikke egentlig herre over, systemet.

Selvfølgerig er der sket megen modernisering og rationalisering i de sidste 6 kongers tid, men der er alligevel opgaver nok at gå i gang med, og vi kan ikke her i folketinget fralægge os ansvaret for, at disse opgavers løsning er forsinket. Det er ikke mit partis mening, at der nu skal fares frem med brask og bram. Vi er klar over, at det må tage tid at få en virkelig rationalisering gennemført, og at den må foretages med al skyldig hensyntagen.

Vi er tilhængere af demokrati på arbejdspladsen, selvfølgelig også når det gælder staten. Derfor må hele dette problem løses i samarbejde med tjenestemænd og andre statsansatte. Men vi har jo set, at private virksomheder har kunnet rationalisere og gøre deres virksomhed mere moderne, uden at det er gået ud over personalet. Staten skal nu næste år forøge sin stab med 800 og i de kommende år med vel endnu flere, ligesom der jo hele tiden er en afgang på grund af alder. Man behøver derfor ikke at fare frem med masseafskedigelser, ligesom den enkeltes arbejdsbyrde ikke behøver at gøres større; det er selve systemet, vi må have forenklet.

Mange offentligt ansatte føler ofte, at de kunne udføre deres arbejde lettere og mere enkelt, bare de kunne få lov til det. Men også de er ofre for regulativer m. m. Der anvendes også mange steder overkvalificeret arbejdskraft. Vi taler om mangel på jurister, men sidder der ikke tit en jurist og udfører arbejde, som måske en lille pige med realeksamen kunne udføre lige så godt? Højt kvalificerede politifolk anvendes somme tider til almindelig budtjeneste. Ja, jeg har tilfældigvis nævnt disse ting, men mange andre kunne nævnes. Det er utilfredsstillende for disse mennesker, at de ikke kan anvende deres uddannelse i fuld udstrækning, men det er det også for skatteyderne.

For år tilbage rejste jeg her i folketinget spørgsmålet om kancellisproget og en mere moderne koncipering, der var i pagt med almindelig dansk sprogbrug. Spørgsmålet mødte almindelig sympati, men der skete i øvrigt ikke noget. Efter sigende koster det henved 100 kr., når et brev fra staten skal konciperes, foruden det hovedbrud, det koster borgeren at finde ud af indholdet. Jeg har nogle gange talt med en sådan koncipist og spurgt, om der ikke kunne skrives mere klart og enkelt, men har altid fået det svar, at det må man ikke; man vil da modtage en reprimande fra sin overordnede, og hvis han ikke afleverer en sådan, vil han modtage én fra sin overordnede osv. osv., altså kejseren og plamagen om igen. Selvfølgelig skal en skrivelse fra staten være juridisk uangribelig, men kan det ikke tit gøres mere enkelt?

Vi har vel det bedste bevis her i folketinget. Det er jo dynger af papir, der væltes ud over os arme folketingsmedlemmer, og tit og ofte i et så knudret sprog, at folketinget må bevilge juridisk bistand til de enkelte partier, for at man kan finde ud af, hvad meningen er. Her kunne der også godt rationaliseres. Det ville lette og fremme arbejdet herinde, foruden at man kunne spare en masse penge.

Men nu skulle det måske lysne. Jeg er vidende om, at justitsministeriet den 15. oktober i år har udsendt en vejledning om sproget i love og andre retsfor skrifter. Den er lavet af et lovtidendeudvalg, justitsministeriet nedsatte i 1965, og man har nu sammen med Dansk Sprognævn efter 4 års virke fundet frem til, at formen skal være mere enkel og præcis og sætningerne korte og klare. Jeg må måske citere lidt fra dette cirkulære om ord- og sætningskonstruktioner, der bør undgås, såsom abstrakte substantiver (navneord), især afledt af verber (udsagnsord), konstruktioner med præsens participium (nutids tillægsform) og perfektum participium (datids tillægsform), præpositionsforbindelser (forholdsordsforbindelser) foran adjektiver (tillægsord). Ja, det er måske unødvendigt med flere citater, men vi må jo håbe, at alt dette vil betyde lettere forståelige skrivelser og lovforslag til lettelse for folketinget og befolkningen i det hele taget og til glæde for alle, som synes, at Jydske Lov bør efterleves.

[Peter Nielsen.]

Det er jo ikke blot revisionsdepartementernes og statsrevisorernes opgave at revidere statsregnskabet, det er også deres opgave at gøre opmærksom på, om statens penge ikke kan bruges på bedre måde, om tingene ikke kan laves lige så godt og dog billigere. Derfor har vi i tidens løb beskæftiget os med en eventuel rationalisering og gennem betænkninger gjort opmærksom herpå, selv om vi kun har retten og pligten til at gøre opmærksom på noget sådant over for folketinget og offentligheden, men ikke har nogen egentlig ret til at foranstalte noget iværksat.

Vore henstillinger er dog i visse tilfælde og i en vis udstrækning blevet fulgt, men statsrevisorernes betænkninger er jo ikke egentlig populær læsning, når lige undtages de lidt mere pikante steder om for dyre middage, rejser o. lign. Vi har derfor i de senere år valgt også at udsende såkaldte billigbøger, altså mindre særbetænkninger, og det skulle måske give større læselyst og dermed vel flere resultater.

Men rationalisering er jo ikke blot at efterleve statsrevisorernes betænkninger og at afskaffe kancellisproget; det egentlige må dog være at forenkle og billiggøre al offentlig drift. Jeg skal ikke her sige, om den nu etablerede nye form er bedre, men det er jo ofte sådan her i tilværelsen, at kan man ikke få noget nyt indhold i de forskellige ting, så laver man kun lidt om på rammerne, og så er der ligesom trods alt sket noget — og det synes jeg statsministerens tale her i dag i nogen grad kunne give udtryk for, selv om jeg takker for flere konkrete oplysninger.

Men det er måske nok en overvejelse værd, om man ikke i højere grad skulle gøre brug af private rationaliseringsorganer; når man inden for private virksomheder rationaliserer, indkalder man ofte folk udefra, som kan se med mere friske øjne på problemerne. Har man været ved en institution i mange år, anser man ofte ting som selvfølgelig nødvendigheder, som en ny mand

kan se egentlig er unødvendige. Det er på den måde, mange private virksomheder har kunnet modernisere og billiggøre driften; det må staten også kunne gøre. Hvor man selv kan finde rationaliseringsmetoderne, er det selvfølgelig bedst; der har jo også været udkastet den tanke, at man kunne lade den ene etats personale rationalisere den anden etat. For at tage et tilfældigt eksempel: f. eks. kunne kirkeministeriets mandskab rationalisere militærets hemmelige efterretningsvæsen eller omvendt. Men det er dog næppe vejen, selv om man fra en anden etat måske kunne se med friskere øjne på kollegernes arbejdsform, for det ville nok være en ubehagelig opgave at skulle påtage sig rent kollegialt. Endvidere har man jo alle steder sit daglige arbejde at passe, så hvor der bliver tale om en sådan spidsbelastning, ville det sikkert være bedst og billigst at tage folk udefra, som man jo også har gjort i visse tilfælde.

Et privat firma kan selvfølgelig ikke have afgørelsen af og ansvaret for, om en statsinstitutions virke skal omlægges, men blot være rådgivende. Beslutning og ansvar for en rationalisering må påhvile regeringen, og om det påtænkte ministerudvalg er det ideelle, er måske et spørgsmål, da det i forvejen er travlt optagne mennesker, selv om de altså får et nyt departement og et nyt administrationsråd til hjælp. Men giver det blot mere administration, har man jo kun opnået det modsatte resultat.

Der er også et andet område, hvor rationalisering og billiggørelse må kunne finde sted, nemlig ved statens indkøb. Jeg skal ikke her grave udenrigsministeriets mahogni-skriveborde frem igen, men en øget standardisering må kunne give store økonomiske resultater, især hvis man indgår i et snævert samarbejde med de nye storamter og storkommuner. Man må håbe, at disse nydannelser må betyde billiggørelse af driften; håbet beskæmmer jo ingen.

Jeg er enig med statsministeren i, at kan staten få et mere intimt samarbejde med nye kommunale organer, vil meget kunne

[Peter Nielsen.]

opnås på det område. Vi har f. eks. fra statsrevisorernes side i sin tid påpeget, at man en overgang havde for stor kapacitet af EDB-anlæg, fordi kommuner og stat ikke arbejdede sammen, og andre ting kan vel nævnes. Ikke alene kan man ved et sådant samarbejde undgå tomgang, men ved vandringen af sager fra statskontorer til kommunekontorer vil en standardisering kunne lette arbejdet betydeligt, idet jeg må forudsætte, at det kommunale selvstyre ikke lider noget afbræk ved dette.

Det er selvfølgelig nu regeringens ansvar, at der kommer gang i arbejdet på alle felter, men folketinget er jo meget interesseret, så jeg håber, som statsministeren også har udtrykt det, på et godt samarbejde i folketingsudvalget, således at vi får jævnlige beretninger og måske også kan blive taget lidt med på råd. Arbejdsministeren har jo altid været flink til at komme i udvalget og drøfte sagerne med os, selv om der ikke har været meget konkret at tale om.

Det er en selvfølge, at statsrevisorerne også vil følge det nye arbejde med stor opmærksomhed. Vi vil håbe, at det nye departement opnår den samme uafhængighed af den øvrige administration, som f. eks. vore revisionsdepartementer har.

Vi har fra socialdemokratiets side ikke rejst denne forespørgsel for at drille regeringen, det kunne vi gøre på så mange andre områder, men vi har været bekymret over, at det hele en overgang syntes at være gået i stå. Vi vil fortsat følge arbejdet med megen interesse og håbe på, at der nu virkelig kommer noget ud af det, at man på fordomsfri måde og i godt samarbejde med det implicerede personale virkelig får rationaliseret, således at staten fremdeles er en god arbejdsgiver, men der samtidig kan spares penge for alle os skatteydere.

Langkilde: Jeg skal ikke gå ind på hr. Peter Nielsens filosofi over skatteudviklingen og de resultater, som vi har opnået med de stigende skatter — jeg synes, det var et lidt pessimistisk erindringsbillede, et politisk liv genoplevet i erindringen, som hr. Peter Nielsen tegnede af de resultater, vi har opnået gennem samfundets øgede for-

brug af pengemidler — men derimod gå ind på selve problemet omkring statsadministrationens rationalisering.

Jeg takker for den redegørelse, statsministeren har givet, og er enig i den generelle bedømmelse af problemet, som statsministeren her har givet udtryk for. Navnlig vil jeg understrege erkendelsen af vigtigheden af problemet omkring selve strukturen i administrationen. Det er jo helt oplagt, at der på en masse områder er skabt resultater af det, som man kunne kalde en rationalisering på gulvet, eller hvordan man nu vil betegne det, altså af selve arbejdsmetoderne, hvorimod vi på administrationsstrukturens område må siges at være stødt på vanskeligheder. Her er der praktisk taget ikke opnået resultater, man kan tværtimod sige, at der ofte er sket tilbageskridt. Jeg er altså helt enig i statsministerens understregning af dette.

Jeg tror, der er bred, almindelig enighed i folketinget om vigtigheden af disse problemer omkring den offentlige administrations rationalisering. Denne enighed rækker vist over alle partier her i salen. Man må desværre bare konstatere, at de praktiske resultater af de foranstaltninger, som i tidens løb af tidligere regeringer er iværksat til udførelse af denne enighed, ikke helt har svaret til de forventninger, man kunne have, og som man vel også har haft. Det har jo gennem tiderne ført til en række forskellige organer, som skulle varetage disse opgaver: forvaltningsnævnet af 1952, administrationsrådet af 1965 og i mellemtiden administrationsudvalget af 1960, som fik gennemført visse ting.

Det er ejendommeligt at se, at filosofien bag de to organer, som vel navnlig har haft betydning, nemlig forvaltningsnævnet af 1952 og administrationsrådet af 1965, differerede temmelig meget. Det er vel ikke helt galt at sige, at forvaltningsnævnet nærmest arbejdede ud fra den forudsætning, at rationaliseringsopgaverne i et vist omfang skulle løses ved en kraftig indsats fra forvaltningsnævnets side, hvorimod administrationsrådet arbejdede ud fra en anden filosofi, nemlig at det i højere grad skulle bistå de enkelte styrelser med at gennemføre initiativer til en rationalisering. Men selv om filosofien bag disse to organer var meget forskellig, må man sige, at disse

[Langkilde.]

organer mødtes på dette punkt, at resultatet var meget ensartet, nemlig at der ikke kom så forfærdelig meget ud af det — ikke på de store, afgørende områder.

Med hensyn til netop administrationsrådets form må man sige, at det havde vi fra konservativ side en vis fornemmelse af, da man indførte det i 1965. Jeg kan nævne, at i en bedømmelse af den betænkning, som lå til grund for dannelsen af administrationsrådet af 1965, udtrykte jeg det således i en artikel i Berlingske Tidende den 25. maj 1965, at denne form vil være lige så magtesløs over for de afgørende problemer i dette spørgsmål som den hidtidige form, blot vil det efter alt at dømme blive en lille smule mere dyrt at være magtesløs.

Nuværende finansminister hr. Poul Møller gav under tillægsbevillingsdebatten i 1965 udtryk for en tilsvarende opfattelse af den nyordning, som var skitseret, og som jo i høj grad hvilede på, at man gennem administrationsrådet, som overvejende blev en samling af styrelseschefer, ville søge at gennemføre en rationalisering i de forskellige styrelser. Hr. Poul Møller sagde dengang, at der jo ikke var forfærdelig meget nyt i at lægge ansvaret for rationalisering på styrelsescheferne, for det har de hele tiden haft, og der er ikke sket noget på dette felt.

Nu må man vel nok have lov at sige — det var den højtærede statsminister også inde på — at der er jo skabt resultater på en hel lang række områder, hvor det drejer sig om arbejdsprocesser, og jeg vil da også gerne understrege, at det kan siges, at der er opnået væsentlige resultater f. eks. inden for DSB, som jo er en erhvervsdrivende virksomhed, og forsvaret synes jeg også har opnået betragtelige rationaliseringsresultater. Men jeg tror nok, man må sige, at når det drejer sig om de store, tværgående problemer, strukturproblemerne, har man ikke nogen resultater; man kan vel oven i købet på visse områder sige tværtimod. Jeg tænker f. eks. på regeringsomdannelser i den tidligere regerings tid, hvor man f. eks. en søndag på Egernvej udskilte dele af socialministeriet til et ministerium vedrørende familiens anliggender — da modarbejdede man direkte

en igangværende rationalisering; opbygningen af en fornuftig administration af hele bygningsvæsenet under socialministeriet. Det er sådan set et memento til os om, at hvad der arbejdes og slides for i mange år, kan sættes over styr en søndag på Egernvej. Her kommer det politiske problem ind. Hvis det på et givet tidspunkt passer i det politiske spil, kan man altså sætte resultaterne over styr, netop hvor det drejer sig om de tværgående problemer på administrationens område.

Hr. Peter Nielsen var inde på forskellige problemer bl. a. omkring arbejdskraften. Det er selvfølgelig et kendt fænomen, at problemet om overkvalificeret arbejdskraft er meget væsentligt i denne forbindelse, men jeg vil gerne have lov at fremhæve, at vi med den nye tjenestemandsløvslov i og for sig har fået et grundlag for at komme mere på kleshold af dette problem. Der er en mulighed for gennem det nye system, som tænkes opbygget omkring stillingsvurdering og arbejdsbeskrivelse, at komme nærmere ind på dette problem, for der er ingen tvivl om, at vi rundt omkring har arbejdskraft, som er overkvalificeret. Det vil jo komme frem, efterhånden som man tager de enkelte stillinger op til bedømmelse, og lønssystemet er nu smidigere, således at man kan tage konsekvenserne af en ændret bedømmelse af en hel række stillinger. Jeg tror, det, som også hr. Peter Nielsen fremhævede, er et meget vigtigt problem, men jeg tror også, vi har fået redskabet til at løse dette problem i højere grad, end vi måske har haft det under tidligere tjenestemandssystemer.

Jeg lægger megen vægt på, at man i den ordning, som nu er skitseret af regeringen, får det politiske instrument ind i løsningen af problemerne, og derfor betragter jeg som den vigtigste ting i den nyordning, som nu er skitseret, det ministerudvalg med statsministeren i spidsen, som skal stå med det direkte ansvar. Om man kalder det et sekretariat eller et departement, bør ikke være helt afgørende; derimod mener jeg, det afgørende er, at vi får den politiske handlekraft ind i det, for det er et politisk ansvar, og det er ministeren, der må bære dette ansvar. Vi har set, at de hidtidige løsninger, som snarere var baseret på styrelseschefernes ansvar, ikke har slået

[Langkilde.]

til, og derfor må det siges, at det nye i systemet er den klare politiske placering af ansvaret hos arbejdsministeren og hos det koordinerende udvalg. Og så har vi altså det rådgivende administrationsråd ved siden af og departementschefen. Man kunne vel i den forbindelse spørge: skal nu disse stillinger og dette råd være livsvarige? Det er vel et spørgsmål, om det er rigtigt på rationaliseringens område, den kræver jo en stadig fornyelse, og fornyelse bør vel også være mulig med hensyn til disse organer. Fornyselsen med hensyn til ministeren sker jo ad naturlig vej, men det er jo ikke altid, det sker for embedsmændenes vedkommende.

Samarbejdet med kommunerne, en koordineret indsats dér, tror jeg man må lægge uhyre vægt på. Der sker jo det i de kommende år, i 1970'erne, at man overfører en række opgaver til kommunerne, både sekundær- og primærkommunerne, og det er uhyre vigtigt, at man sikrer sig et samarbejde med kommunerne om den rigtige, den rationelle tilrettelæggelse af arbejdet. Jeg må vel også understrege betydningen af, at man også følger det op rundt omkring i ministerierne, som man tager opgaver væk fra og lægger ud til primær- og sekundærkommunerne; vi må drage de fornødne personalemæssige konsekvenser dér, hvor opgaverne er fjernet. Det er altid meget vanskeligt, det viser erfaringen, men det er helt nødvendigt, at det sker, for vi kan jo ikke være i tvivl om, at de nye opgaver ude omkring i kommunerne vil kræve øget arbejdskraft dér, og konsekvenserne i retning af mindre arbejdskraft dér, hvor opgaverne fjernes, må altså helt sikkert drages. Det er helt nødvendigt.

Med hensyn til samarbejdet med kommunerne vil jeg lige nævne problemet omkring anvendelsen af EDB. Vi står utvivlsomt over for meget betydelige investeringer inden for EDB-området i de kommende år, og det må være helt afgørende, at man får det tilrettelagt på en sådan måde, at man kan sige, at man udnytter det, at man ikke har en stor uudnyttet EDB-kapacitet. Jeg synes, at på dette område kan vi nok sige, at det har knebet lidt hidtil. Jeg nævner problemet også i forbindelse med kommunerne, fordi det fornemste organ

for statens EDB-arbejde, Datacentralen, jo formelt er et interessentskab af staten og kommunerne. Jeg er ganske klar over, at man dengang, da man skulle til at anskaffe sig disse store anlæg, fandt det praktisk, at man lavede et vist samarbejde for at inddrage kommunerne i dette arbejde, men er denne løsning stadig rigtig? Det er efter min mening noget tvivlsomt. Jeg tror, man må have det ind som et egentligt statsorgan og indkapslet i det arbejde, der kommer til at foregå i det nye departement, og at man sikrer sig, at der virkelig er et samarbejde på dette felt. Det er mit indtryk, at det har manglet i et vist omfang hidtil.

Det er rigtigt som fremhævet også af den højtærede statsminister, at der muligvis kan spares penge ved rationalisering, men det er ingeniørlunde sikkert. I mange tilfælde vil der vel i første omgang være tale om en vis forøget investering, hvis man f. eks. skal mekanisere. Men det, der er vigtigere, og det, som vi tillægger en uhyre betydning, er, at vi for de samme penge — helst for de samme penge — får en større effektivitet i forvaltningen taget i bredeste forstand. Det er selvfølgelig en alt for snæver problemstilling, når vi taler om administration, at vi så regner med centraladministrationen og dens styrelser, det er jo et alt for snævert begreb. Det, der har interesse, er hele den offentlige forvaltning, hele dette område, som vel beskæftiger omkring 300.000-350.000 mand. Det er det, vi skal have taget under behandling, og dér er det som nævnt vigtigere end en mulighed for en øjeblikkelig økonomisk besparelse, at vi kan få en effektivitet, som virkelig svarer til de krav, som borgerne må stille.

Men jeg vil også tro — det tillægger vi megen betydning i det konservative folkeparti — at det bliver nødvendigt i nogen grad at kaste blikket på folketingets indsats på dette område, således at man sikrer sig, at de love, som vi fører igennem her i folketinget, er administrable, som man måske kunne sige med et lidt uhyggeligt udtryk, altså at de er nemme og forholdsvis billige at administrere. For den største syndebuk med hensyn til skabelse af irrationel administration er vel folketinget. Derfor mener jeg, vi har en pligt til kritisk

[Langkilde.]

indstilling over for det, vi laver, og vel også et behov for større hjælp, således at vi ikke gennem lovgivning skaber en forøget, en besværlig og en tungere administration, men at vi hele tiden er opmærksom på disse problemer. Det kan dels være økonomiske problemer, selvfølgelig, men det kan også være problemer for den enkelte borger, idet vi besværliggør hans tilværelse mere, end det i og for sig er nødvendigt.

Jeg kan nævne et par eksempler fra love, som for nylig er passeret gennem folketinget, og som ganske vist ikke har nogen økonomisk betydning for staten. I jagtloven, som vi fornyede for nogle år siden, bestemmer man stadig væk, at borgerne skal henvende sig dér, hvor de bor, for at få et jagttegn, men denne bestemmelse er uden enhver praktisk betydning. Det bør være sådan og kan sagtens være sådan, at folk kan få deres jagttegn hvor som helst i landet, men denne bestemmelse bliver ved at køre videre, fordi vi ikke tænker på det, når loven passerer folketinget. Det samme gælder i og for sig med hensyn til udstedelse af pas. Det bør kunne være sådan, at man kan henvende sig hvor som helst her i landet og få et pas og ikke skal være afhængig af lige netop at komme dér, hvor man er tilmeldt folkeregistret. Det er et par eksempler uden betydning for statens økonomi, men af betydning for borgernes bekvemmelighed, og det er væsentligt, at vi her i folketinget er opmærksom på dette, og at vi får den fornødne hjælp til at skabe lovgivningsresultater, som er nemme at praktisere, som ikke skaber uforhold og urimelig administration.

Men det er vel også nødvendigt — og det vil jeg da gerne lægge op til regeringen — at man ser på, hvad vi har i den eksisterende lovgivning. Nu nævnte jeg altså et par eksempler — jeg indrømmer, det er meget småt, det er småting — men jeg vil tro, at en gennemgang af megen af den eksisterende lovgivning vil gøre os klar over, at vi på en lang række områder har skabt uforhold besværlig administration og vel også på enkelte områder stadig væk regulerer forhold, som det ikke mere er påkrævet at regulere, men som vi i kraft af en vis inertiens lov fortsat regulerer gennem lovgivning. Jeg tror, det er en

opgave, man må tage op, når man vil til bunds i dette problem: ved en gennemgang af den eksisterende lovgivning at prøve at skabe en lovgivning, der er nemmere at administrere, og fjerne bestemmelser, som hviler tungt på administrationen. Jeg tænker, som det også har været fremhævet fra flere sider, ikke mindst på de mange dispensationsbeføjelser, som jo lægger en vældig arbejdsbyrde på centraladministrationen og ofte også på ministrene.

Vi har den opfattelse, at regeringen — det siger jeg statsministeren tak for — gennem sin nye opbygning af de organer, som skal virke på dette uhyre vigtige område, har skabt muligheden for en mere effektiv indsats, muligheden for at gennembyrde de mure, som i så høj grad har stillet sig i vejen for den strukturrationalisering, som er stærkt påkrævet i det system, vi nu har arbejdet med i alt fald siden 1849. Jeg tror, der er skabt muligheder for at komme igennem her, og det er vi taknemlige for. Vi vil gerne udtrykke håbet om, at man også vil bruge dette system til at skabe en lang række reformer, som vi mener er påkrævet. Det er klart, at arbejdsplads- og arbejdsmetodeproblemerne selvfølgelig skal løses, de vil også fortsat blive løst, men det, som er afgørende, er, at løsningen af de mange nye opgaver, som vi står over for i den offentlige administration, på en effektiv, rationel måde ikke hindres af forældede strukturer i den offentlige administration. Vi tror, der er skabt et middel til at komme på kloshold af dette problem og løse nogle af de strukturproblemer, som plager os i den offentlige administration.

Jens Frandsen: Kravet om rationalisering af offentlig administration og virksomhed har meget ofte været rejst igennem flere år, og man har også ofret mange gode og stærke kræfter på at løse de opgaver, man havde her. Men ved en konstatering af, hvor langt vi er kommet, må vi nok alligevel sige, at vi er ikke nået så langt, som man gerne ville, og så langt, som man havde tilstræbt. Når det ikke er sket, hænger det naturligvis sammen med flere ting. Det kan hænge sammen med, at man ikke har haft den tilstrækkelige kraft at sætte ind, og naturligvis også med de vældige

[Jens Frandsen.]

opgaver, der ligger med opgavernes omfang og måske også mange steder med vanskeligheder, som man ikke kender andre steder, hvor man kan gennemføre rationalisering. Når spørgsmålet nu igen er rejst, er det berettiget, idet man i foråret fik oplyst, at næsten hele tilgangen af arbejdskraft til arbejdsmarkedet i de kommende år ville blive opslugt af offentlig virksomhed, såfremt den forudsatte ansættelse i offentlig virksomhed ville finde sted i nogle år fremefter.

Det gav anledning til en hel del bekymring i mange erhvervskredse og naturligvis også i folketinget og regeringen. Det var ikke underligt, idet man jo mange andre steder også har brug for den knappe og veluddannede arbejdskraft, vi har herhjemme, og det må give os anledning til, at vi i højere grad tager fat på at løse problemerne, overveje den eksisterende lovgivning og dens administrative konsekvenser og ved ny lovgivning så langt som muligt får oplysninger om de administrative følger. Det er nok et område, hvor vi ikke har været så opmærksomme, som vi burde have været, og hvor vi må sige, at vi herinde har en meget stærk forpligtelse til at have opmærksomheden henvendt derpå.

Vi har nok set, at opmærksomheden tidligere har været rettet mod det forhold. For nogle år siden fik vi fra statsrevisorerne en beretning, der skulle oplyse om administrative følger af gennemførelsen af ny lovgivning. Jeg måtte af denne beretning forstå, at det også for statsrevisorerne var en meget svær opgave at komme igennem, fordi man sådan set ikke rigtig var i stand til for de forskellige områder at analysere, hvor meget det betød. Ofte kunne det indpasses i en bestående lovgivning, og så var man vel ikke i stand til ligefrem at sige, om man havde kunnet spare personale ved at gennemføre det på anden måde.

Jeg vil også gerne i anledning af, at finansministeren i det netop fremsatte forslag til finanslov peger på, at udgifter til lønninger og pension nu udgør størstedelen af statens driftsudgifter, sige, at det er også noget, som i høj grad påkalder vor opmærksomhed, og selv om eller måske netop på grund af, at den største udvidelse

finder sted inden for de mest personalekrævende områder som uddannelse, sundhedsvæsen og social forsorg, er det nødvendigt og rigtigt at fremhæve den stærkere kontrol med personaleforbruget. Det tjener absolut regeringen til ros, at den har et vågent øje på dette felt. Forårets bestemmelse om indførelse af det såkaldte personaleloft, hvorved der blev skåret betydeligt ned i det forudsete antal nyansættelser i det kommende år, var også en rigtig handling. Dette i sig selv tvinger rationaliseringen igennem, men såfremt vi ønsker de samme opgaver løst og følger flere nye til, løser det ikke problemerne; så må vi konstatere, at vi stadig væk står med et administrationsapparat og opgaver, som vi bør se på langt længere ned.

Netop disse konstateringer løser jo ikke i sig selv den vældige opgave at rationalisere, og jeg vil gerne i den forbindelse først nævne det, der stærkest har bud til os selv. Har vi gjort os tilstrækkelig umage for at gennemføre en lovgivning, der tilgodeser også rationelle hensyn? Drager vi omsorg for, at denne side af opgaverne tilgodeses tilstrækkeligt? At de oplysninger, som vi kan få herom, bliver indhentet tilstrækkelig hurtigt og præcist, inden vi gør lovgivningen færdig herindefra? Vi bør også med hensyn til mængde af de love og bestemmelser, der allerede eksisterer, sætte kraftigt ind på at undersøge, om de bestemmelser, som dengang vedtagelse fandt sted sikkert i langt de fleste tilfælde var velbegrundede, er lige velbegrundede i dag. Hver gang vi herinde vedtager love med en række bemyndigelser, vedtager vi også mere administration, og hvis det klart fremgik af teksten, hvor grænserne måtte drages, ville det administrativt være meget lettere.

Jeg har ikke dermed sagt, at de mest rationelle bestemmelser i administrationsmæssig forstand er rimelige, og vil meget gerne understrege, at særlige menneskelige og andre hensyn i høj grad kan begrunde større administrativt forbrug, end det ville være tilfældet, hvis man så bort fra disse hensyn og alene så på de rent administrative ting. Men derfor må man naturligvis også i lovgivningen have opmærksomheden henvendt på, at rationaliseringshensyn bliver tilgodeset. Vore love er jo givet for mennesker, og tilværelsen for de enkelte og fami-

[Jens Frandsen.]

lierne er så vidt forskellig. Det mener jeg absolut også, man må tage med i sine betragtninger og ikke dykke ned i de allermindste enkeltheder. Men på en række områder er der ikke for mig tvivl om, at vi ved en grundig gennemgang ville konstatere, at forholdene i dag ikke er de samme som tidligere, og som de kun har været, da man vedtog lovene.

Jeg så for et stykke tid siden, at venstres gruppeformand, hr. Henry Christensen, i Politiken lørdag den 22. november nævnte et eksempel på, hvor omfattende behandling og inddrivelse af vægtafgift, af motor-køretøjer kan være, hvor det drejer sig om særlig efterladende personer. Jeg tror, at mange mennesker herhjemme ville se med meget større glæde på, om vort politi, der jo er rigelig hængt op af opgaver, kunne benytte noget mere tid til at tage sig af sådanne opgaver, som man kunne sige var mere typiske for vort politi. Jeg tænker på færdselspatruljering og beskyttelse af borgere i mange tilfælde; vi har set, hvorledes man i byer påkalder sig opmærksomhed med ønsker om mere politi på gaderne osv. Jeg mener absolut, at det ville være bedre og noget, mennesker bedre kunne forstå, hvis man kunne rationalisere, og her må jeg da også sige, at hr. Henry Christensen pegede på en mulig løsning af dette problem. Det er den slags ting, som almindelige mennesker og vi andre kan forstå; her er mange ting, som man nok kunne fundere over. Her er det derimod det meget store, der møder os; det er, ligesom det er så voldsomt, at det kan knuge mange, de er ikke i stand til at gennemskue det, og det kan man heller ikke være med hele vor administrative opbygning. Men på sådanne områder er det jo, kritikken rejses, og jeg mener også, at det gøres med rette.

Jeg vil også nævne, uden at jeg har prøvet på at kontrollere det, at jeg så, at man i Jyllands-Posten skrev noget om, at man kunne bruge 200 kr. på at opkræve rente af for sent indbetalt moms på 13 kr. Jeg vil kalde det en rigtig skidt forretning, hvis det er tilfældet. Vi kan ikke forstå, at man ikke er i stand til at finde en form, hvorefter man eventuelt kunne debitere beløbet for

at opkræve det ved senere lejlighed, når der ellers i øvrigt skal betales.

Jeg indrømmer, at disse eksempler ikke er af de voldsomt store og heller ikke af dem, der kunne spare os for meget administrativt besvær, men på den anden side er det nok muligt at finde langt flere, og jeg mener da også, at bare man vil være villig til at rette sådanne ting, når man opdager det, kan vi være veltilfreds.

Når dette er sagt, vil jeg gerne fremhæve, at der selvfølgelig er sket megen rationalisering; mange steder er der, om jeg så må sige, gået til makronerne, og det skal da endelig ikke forties, men anerkendes. Når vi alligevel har debatten i dag, hænger det sammen med, at forespørgeren, da forespørgslen blev rejst, ikke kendte regeringens planer for, hvorledes man fremefter ville gribe sagen an.

Ved en overvejelse af, hvorledes det nye departements placering og styrke til at løse opgaverne skal være, må det være rigtigt at se på, hvorledes administrationsrådets placering har været, og om det har været således, at det har ment at kunne komme igennem på tilfredsstillende vis. I rådets årsberetning for oktober 1967 — oktober 1968 kan vi læse om dets virksomhed, og naturligvis skal det bemærkes, at der i beretningen er oplyst om resultater og igangværende undersøgelser om uddannelsesvirksomhed osv.; man har altså ikke ligget på den lade side. Men alligevel er der afsnit og sætninger, der lader et indtryk tilbage af, at alt ikke er sket, og alt ikke er så godt, som det kunne og burde have været.

Jeg kan her henvise til, at man bl. a. siger noget om, at planlægning af rationaliseringsvirksomheden efter rådets opfattelse de allerfleste steder har været for begrænset i både tid og rum. Man siger ligeledes, at det er rådets opfattelse — og det er karakteristisk — at de rationaliseringsprojekter, der er omtalt i beretningen, i ret ringe udstrækning omfatter undersøgelser af muligheder for opgavereduktion eller behovet for strukturrationalisering, planlægning og løsning af centrale ledelsesproblemer.

At rådet har måttet skrive disse noget bistre sætninger, må føre os til at overveje, om rådet har haft den nødvendige styrke til at slå igennem. Dertil må der nok svares,

[Jens Frandsen.]

at det har det ikke. Jeg lægger megen vægt på, at vi nu får givet det nye departement en sådan placering, at det virkelig kan udføre den opgave, der bliver pålagt departementet.

Det må således for mig at se være en styrke, at departementschefen får adgang til direkte for de enkelte ministre at forelægge spørgsmål vedrørende administrative og rationaliseringsmæssige forhold. Ligeledes må det også være en styrke, at statsministeren — det er ikke nogen forklejning af andre, men statsministeren er jo da regeringens formand — skal være formand for det regeringsudvalg, der skal følge administrations- og rationaliseringsarbejdet samt behandle indstillinger fra departementet.

Jeg håber, at regeringen må få rådet sammensat på en sådan måde, at det også omfatter folk udefra, fra erhvervslivet, der har rige og gode erfaringer andre steder fra. Jeg tror, det er nødvendigt, at man har sådanne kyndige folk med i det arbejde, der skal finde sted. Jeg anser dette arbejde for så væsentligt, at vi herindefra må opfordre stærkt til virkelig at sætte pres på. Det være sig i undersøgelse af administrativ opbygning, i planlægning, ledelse og alt det mere jordnære. Det være sig også i vort arbejde her i folketinget. Jeg har peget på noget af det: prøvelse af lovgivningens administration. Når alle disse kræfter sættes ind, tror jeg også, det kan lykkes at nå videre.

Men lad os ikke i disse bestræbelser glemme, at ved rationalisering spiller der også mange menneskelige hensyn ind. Hvis nogle ansatte føler, at deres stilling er truet, skal vi endelig ikke skjule for hinanden, at en vis modvilje kan være til stede. Det er heller ikke let for kolleger at rationalisere hinanden, og det er en meget menneskelig indstilling til rationalisering, at man gerne vil være med til at rationalisere andre, men måske ikke er så ivrig, når det er én selv, det drejer sig om.

Skal vi have held til at komme tilfredsstillende igennem med dette arbejde, som naturligvis ikke er løst én gang for alle, men som altid vil stå på på den ene eller den anden måde, er det nødvendigt at tage disse forhold i betragtning. Derfor må der lægges vægt på, at informationer til og med-

arbejderskab fra de ansatte finder sted. Resultaterne viser sig heller ikke fra den ene dag til den anden; derfor kan og skal der på rimelig vis informeres og træffes aftale om tilfredsstillende arbejdsopgaver for dem, der nødvendigvis må få andre opgaver. Der finder en naturlig afgang af personale sted hvert år, og en reduktion på et område kan på den måde finde sted gnidningsløst og afpasses efter antallet af nyansættelser. Desuden er tjenestemandssystemet, som der også tidligere er peget på, jo nu udformet på en sådan måde, at vi har større ansættelsesområder, hvilket må anses for at være en fordel for både det offentlige og tjenestemændene, og som jo også bl. a. havde den begrundelse, at rationalisering lettere kunne gennemføres og de ansatte forblive i en passende stilling. De planlagte og påbegyndte stillingsbeskrivelser nævner jeg også som noget, jeg anser for at være godt at have med, når man skal rationalisere.

Jeg er ganske overbevist om, at medarbejderne i det offentlige administration og virksomhed er velvilligt indstillet og har en levende interesse i rationalisering. Intet er vel heller mere naturligt. Vi ved alle, at de tekniske fremskridt skal tages i tjeneste, og vi ved, at vort samfunds omformning stiller krav om fordomsfrihed i vor indstilling også til vort eget arbejde.

Selv om der finder uddannelse sted af administrationens folk i rationaliserings-teknik osv., hvilket jeg anser for at have været en naturlig opgave for administrationsrådet og sekretariatet, tror jeg alligevel, det er nødvendigt, at vi i vid udstrækning benytter udefra kommende rationaliseringsfolk og firmaer til at studere opgaverne og organisationen og udarbejde forslag til rationalisering. Det er ganske sikkert, at det ofte giver bedre resultater. Det kan være svært for mange ligesom at se det hele på en anden måde, hvis man går i nogle indgroede vaner, hvad jeg absolut ikke mener der er noget mærkeligt eller noget forkert ved at mange vil komme til at gøre; det er rent menneskeligt, sådan er det nu engang; man har arbejdet under sådanne vilkår i mange år og kan have svært ved at omstille sig. Sådan tror jeg vi har det alle sammen, og derfor tror jeg også, det er nødvendigt, at andre kommer ind og ser

[Jens Frandsen.]

på det med friske øjne, registrerer, hvad der foregår osv., og at deres rapporter er i stand til at slå igennem også helt til tops.

Desuden er det også en erfaring, at det indefra ofte er lettest at rationalisere fra neden, mens dét at trænge igennem i toppen kan vise sig særdeles vanskeligt for ikke at sige i tilfælde umuligt. Og vi må nok indrømme, at denne opgave i hvert fald løses bedst af udefra kommende folk, der kan få deres rapporter igennem til prøvelse. Jeg kan ikke forestille mig, at et sekretariat skulle kunne gå og rationalisere hele statsvirksomheden; så skal man nok have ansat langt flere, end jeg i hvert fald mener man skal gøre. Det var jo ikke meningen, at der skulle vokse en vældig administration op her, selv om den også skulle have de bedste forudsætninger for at rationalisere sig selv. Jeg tror derfor, det er nødvendigt og rigtigt, at man drager virksomheder udefra ind også for at få den gennemslagskraft til at skaffe oplysninger og rapporter fra alle led, også fra de ansatte, dem, der ligger noget nede under chefstillingerne.

Jeg har ofte hørt sige, at rationalisering i private virksomheder er lettere, at det er noget andet end at rationalisere den offentlige administration. For så vidt angår offentlig produktionsvirksomhed, kan der ikke være nogen særlig forskel. Her kan man direkte sammenligne produktion og administrationsomkostninger. Hvis man samtidig vil indhente tilbud på tjenesteydelser fra private virksomheder, vil man være i stand til at kontrollere og dermed se, om vore egne virksomheder drives på rationel vis.

Når vi kommer til selve administrationen, undervisningsvæsenet, sundhedsvæsenet osv. er det straks sværere, og det er vel særlig her, vi må høre, at det er noget andet. Ja vel, vil jeg sige, det er noget andet, det skal indrømmes, men hvis man mener, at dette betyder, at man ikke kan rationalisere, må jeg afgjort vende mig imod den indstilling. Rationalisering fra ét virkefelt til et andet er altid noget andet, men rationalisering

kan også finde sted dér, såfremt man da ikke allerede er kommet så langt, at ingen kan se bedre måder. Vist kan vi støde på områder, hvor rationalisering kunne finde sted ved en ændret fremgangsmåde eller ved nedlæggelse af institutioner, og vi kan sikkert her støde på mange områder, hvor vi måske politisk vil sige, at det ønsker vi ikke at nedlægge, fordi det har en opgave, som må udføres, det kan have specielle grunde; dér må vi tage ansvaret for, at man har mere administration.

Den offentlige administration har i mange led den opgave at være et serviceorgan for befolkningen, det skal vi heller ikke glemme. Alt dette skal også gøres på en rationel måde, det er klart nok, men det vil sikkert kunne lade sig gøre at finde ting, der for mange vil synes for bekostelige i forhold til de økonomiske størrelser, der skal afvejes hermed. Vi finder, det kan være af betydning, at man ser på sådanne forhold. Desuden vil der også kunne fremdrages eksempler på, at en administration set ud fra et offentligt synspunkt burde og kunne rationaliseres væk. Men hvor denne rationalisering f. eks. ville påføre erhvervslivet eller en befolkningsgruppe lokalt eller på anden måde større byrder eller større omkostninger, end det offentlige sparer, har det naturligvis ingen mening. Det må være samfundets samlede omkostninger, der er afgørende i forhold til nødvendigheden og den pris, der må betales.

Jeg har alene talt om statens rationaliseringsbestræbelser, men naturligvis er kommunernes af lige så stor betydning for befolkningen; derfor må også kræfterne koordineres i den lovgivning og administration, der finder sted herindefra. Der er ikke nogen tvivl om, at uanset om det er staten eller kommunerne, har det akkurat den samme betydning for skatteyderne.

Den tekniske udvikling giver os rige muligheder, og jeg skal ikke prøve at sige mere om dette, men kun nævne, som jeg også gjorde før, at jeg ligesom hr. Langkilde finder, at man på nogle af disse områder

[Jens Frandsen.]

også ved udbygning af EDB-kapacitet måske nok kunne have båret sig lidt anderledes ad. Jeg ønsker også, at man på disse områder sørger for, at man i videre udstrækning indhenter tilbud fra firmaer udefra. Det gennemførte fastprissystem og licitation kan vi også kun hilse med tilfredshed.

Jeg skal slutte her med at sige dette, at jeg vil takke statsministeren for redegørelsen og de oplysninger, han gav os. Jeg tror, at man ad den vej, man er inde på, med den tilstrækkelige opbakning fra regering og folketing, absolut vil kunne klare mange af disse opgaver, vil kunne klare tilrettelægningen og også være os herinde til stærk hjælp i lovgivningsarbejdet.

Jeg må dernæst sige til hr. Peter Nielsen, at den indbydelse, han kom med, til samvirke om opgaverne hilser jeg med meget stor tilfredshed, og jeg vil sige, at det skal ikke skorte på venstres vilje og medarbejderskab til at hjælpe til med at løse de opgaver, som vi alle sammen må sige er uendelig svære at trænge til bunds i og meget store. Jeg vil håbe, det kan lykkes.

Jeg vil med disse ord sige, at statsministerens redegørelse i mange henseender giver mig et optimistisk syn. Når viljen til medarbejderskab fra folketingets side og fra folketingsudvalgets side findes, tror jeg også, at vi må kunne yde en indsats, der vil kunne give gode resultater.

Helge von Rosen: Hr. Peter Niensens forespørgsel om den statslige rationalisering tager jeg som udtryk for en positiv og saglig interesse for problemet. Det er jo nemlig et problem, og det er et problem, som er langt mere kompliceret end rationaliseringen i den private sektor. For det første er rationaliseringen i den private sektor drevet frem af konkurrence og af det, som meget rammende kaldes privatkapitalistiske profitinteresser, og det er jo faktorer, som ifølge sagens natur savnes i den offentlige sektor. For det andet arbejder rationaliseringen i den private sektor mere med mål og vægt, det vil sige timer og kroner, mens rationaliseringen i den offentlige sektor, så vidt jeg kan fornemme det, er knap så streng i kravet om eksakte oplysninger og oplysninger om resultaterne, altså snarere lader sig nøje med tendenser. Endvidere er der

også den forskel, at det offentlige i mange tilfælde ikke ønsker at stille den økonomiske effektivitet øverst, men derimod noget ikke-måleligt, nemlig borgernes tilfredsstillelse.

Jeg skal ikke fortabe mig i disse ting, men gå lige på med et eksempel. En privat virksomhed tilkalder f. eks. en rationaliseringskonsulent, som efter en kortere gennemgang — et såkaldt survey — giver som sit foreløbige skøn, at der ved en rationalisering, gennemført successivt over f. eks. 1 år, kan spares 100 mand svarende til en årlig nettobesparelse efter fradrag af, hvad rationaliseringen vil komme til at koste, på et et eller andet beløb, der bliver nævnt. Ledelsen bestemmer sig på forhånd til at indrømme nogle forlængede opsigelsesfrister og erstatningsbeløb til personalet, især for dem, der har været længe ansat, og nedbringer så beløbet, og derefter holdes der, indtil rationaliseringen er gennemført, nøje regnskab over, hvad den koster, og hvad den medfører af besparelser. Det kontrolleres, og kontrolleres med konsulenternes budget, og man gør konsulenterne mere eller mindre ansvarlige ved at lade dem deltage i eller kontrollere gennemførelsen af planerne.

Hvis man går i lag med noget tilsvarende i den offentlige sektor, vil forløbet efter mit indtryk være et andet. Især vil både budget og resultatberegning ofte være noget forplumret af de specielle ansættelsesformer i den offentlige sektor. Det skulle imidlertid efter mit skøn ikke være et uløseligt problem i budgetter og efterkalkuler under en rationalisering at udskille virkningerne af de specielle ansættelsesforhold og regne med f. eks. den private sektors opsigelsesfrister. Det er en retningslinje, som kan vedtages, og resultatet vil så være for- og efterberegninger, kalkuler, som bl. a. medfører, at rationaliseringen i den offentlige sektor vil kunne sammenlignes med den, der foregår i den private sektor på tilsvarende felter.

Men på dette grundlag skal der så træffes administrative og politiske beslutninger, og det bliver, især på personaleområdet, reduktioner, som vil volde vanskeligheder. Hvad der i de enkelte tilfælde og opsummeret for de enkelte administrationsgrene og totalt bliver lagt til side af rationaliseringsmuligheder eller bliver rationaliseret svagere i

[Helge von Rosen.]

forhold til, hvad der kan kaldes den optimale gennemførelsesplan, på grund af, at man afventer personalets naturlige afgang ved alder og død eller på grund af kompromiser med røking af personalet til andre afdelinger osv., kommer i reglen til at stå hen som noget ubestemt, i hvert fald i talmæssig henseende. Og det er vel dér, at bl. a. folketinget burde have oversigter for at kunne gå ind i en vurdering og for i realiteten at gå ind i beslutningsprocessen også på disse meget vigtige områder. Jeg tænker her selvfølgelig på totalbudgetter over disse konsekvenser.

Det er klart, at en rationalisering især i den offentlige sektor kun kan ske under hensyn til ikke blot kontraktforpligtelser, men selvfølgelig også menneskelige og sociale hensyn. Men der foreligger — ville jeg tro — en vis administrativ og politisk træghed med hensyn til at se tingene i øjnene og træffe bestemmelser på grundlag af nøjagtige kalkuler over bl. a. omkostningerne ved at tage konsekvenserne af de hensyn, jeg lige har nævnt.

For øvrigt bør der også kalkuleres over det rent samfundsøkonomiske regnskab, altså foretages såkaldte cost-benefitberegninger, som har været i vælten i de senere år, f. eks. i USA i forbindelse med egnsplanudvikling, hvor de samme forhold spiller ind som dem, jeg har beskæftiget mig med her. Altså f. eks. i et sådant tilfælde med rationalisering: hvad koster det samfundsøkonomisk i en periode med fuld beskæftigelse, at det offentlige ikke ved førtidspensionering og engangserstatninger frigør sig for arbejdskraft, som man f. eks. har været nødt til det i landbrugssektoren, til gavn for landets økonomiske vækst, og i stedet hjælper sig igennem med et forsinket tempo af rationalisering, og hvad der nu ellers kan dæmpe de optimale konsekvenser?

Det er min overbevisning, at der efterhånden vil komme klare linjer på dette felt også i offentlig administration, sådan at den statslige rationalisering ikke skal sakke bagud, men det kræver politisk mod og fremfor alt politisk solidaritet. Vi taler jo om noget så ømfindeligt som det offentliges forhold til store grupper af ansatte, og vi taler i realiteten om en ændring af et specielt trykforhold.

Det er fælles for den offentlige og den private sektor, at planlægning og planlægningskontrol er kommet stadig mere i forgrunden. I den offentlige sektor, tror jeg, er man langt foran endda, og det er ikke måleligt, hvad der opnås herved, men det er klart, at det økonomiske er i første række i samlet betydning. Det er altså næppe her, skoen trykker mest i den offentlige sektor. Dér, hvor der beløbsmæssigt kunne være noget at hente ved en rationalisering forstået i snævrere forstand, er, som det så ofte er fremhævet, ved den store arbejdskraftanvendelse, der foregår i den sociale sektor, undervisningssektoren, hospitalerne, etaterne osv. Det er på dette plan, at hovedparten af statens personaleudgifter og dermed rationaliseringsproblemer ligger.

Problemerne minder her en hel del om den private sektors. Men der er på den anden side ikke nogen tvivl om, at en fornuftig rationalisering må være en gennemført foranstaltning fra personalepyramidens top som startsted og så nedefter. En irrationel topledelse kan aldrig komme til på en god måde at stå for en gennemførelse af en rationalisering af den bredere og mere tungtvejende del af pyramiden. Især kan den selvfølgelig ikke gøre det, hvis den arbejder på grundlag af irrationelle politiske beslutninger og retningslinjer. Det er forhold, som med rette har været påpeget fra arbejder- og personaleside over for virksomhedslederne i den private sektor; det må også gælde for den offentlige sektor, og det er vel et af de steder, hvor folketinget har sit hovedansvar i dag.

Det forekommer mig, at der med omorganiseringen af administrationsrådet og sekretariatet til et administrationsdepartement må være taget et skridt i den rigtige retning. Jeg lægger dels nogen vægt på den øgede gennemslagskraft for rationaliseringsbestrebelse, som skulle fremkomme ved den direkte adgang for administrationsdepartementschefen til at tale med de enkelte ministre hen over hovedet på resten af den ministerielle administration. Men over for det faktum, at ministrene i vidt omfang må være henvist til at følge den indstilling, som forefindes hos deres eget ministeriums administrative ledelse, har nyordningen, hvad jeg især må lægge vægt på, givet en ekstra mulighed for gennemslags-

[Helge von Rosen.]

kraft for rationaliseringsbestræbelser ved det særlige ministerudvalg, som er etableret oven i købet under statsministerens forsæde. Der kan for mig at se ikke være nogen tvivl om, at denne omorganisering — altså de to ting — er en afgørende styrkelse af den statslige rationalisering. Reformen tager også, som rigtigt er, på denne måde fat på problemerne i pyramidens top. Det er de enkelte ministre og den øverste administrative ledelse, som kommer under en styrket koordinerende kontrol; de kan herefter, hvis kontrollen kommer til at virke, ikke uden videre modsætte sig eller hæmme og udsætte rationaliseringsbestræbelserne.

Selv om man som sagt skal tage forlods fat fra pyramidens top, skal gennemslagskraften også sikres i pyramidens bredere dele. Det har hidtil været administrationsrådets og sekretariatets opgave at koordinere de mange statslige rationaliseringsbestræbelser og give incitamenter og også i det omfang, det er muligt, direkte assistance. Det er opgaver, der er uforandrede, så vidt jeg har forstået, der overgår til administrationsdepartementet, men det må nu tillige blive departementets opgave at udnytte sine udvidede beføjelser, sin øgede styrke til at sikre sig den nødvendige kontrolmæssige indsigt i de mangartede og omfattende rationaliseringer rundt omkring i statens administration. Administrationsdepartementet må især sikre sig kontrol med foreslåede eller påbegyndte, men dog ikke gennemførte rationaliseringsbestræbelser. Det vil, kunne jeg tænke mig, være nødvendigt for en effektiv gennemførelse, at der gives adgang til direkte forelæggelse af forekommende spørgsmål for administrationsdepartementet, for såvel de private rationaliseringskonsulenter, som antages rundt omkring i statsadministrationen, som også for nedsatte interne rationaliseringsudvalg i de enkelte administrationsgrene.

Problemet er velkendt i den private sektor, hvor rationaliseringskonsulenter ofte eller oftest engageres af direktionen, med hvem samarbejdet om rationaliseringens gennemførelse jo også skal ske hen ad vejen, men hvor en effektiv bestyrelse, som ikke er alt for godtroende eller naiv, dog for alle tilfælde skyld vil sikre rationaliseringsforslagenes gennemslagskraft ved at give kon-

sulenten direkte referat til bestyrelsen, forbeholde bestyrelsen afgørelsen af forlængelse af engagementet af konsulenten, af hans afskedigelser og den slags, sådan at konsulenten bliver uafhængig af den chef, hvis administration eventuelt er i søgelyset.

Når man fra mange sider ser med stor skepsis på gennemførelsen af de statslige rationaliseringsbestræbelser, må det ikke glemmes, at der er grundlæggende vanskeligheder, som er fælles for privat og offentlig rationalisering. Et af de mest afgørende momenter er den relative knaphed på rationaliseringsekspertes i det hele taget, det vil sige folk med egnet personlig og uddannelsesmæssig baggrund og praktisk optræning i at rationalisere. Denne mangel er ikke noget specielt dansk fænomen, selv i Amerika og England, som i udviklingen af rationalisering som et eller rettere en række specialfag ligger langt foran os, er der en bestandig knaphed, som skyldes, at efterspørgslen efter rationaliseringsservice er voksende, og at afgangene af de folk, der er blevet kloge på det, til administrative stillinger i erhvervslivet også er voksende.

Amerikanske analyser her i de senere år af den lave engelske vækstrate peger bl. a. på, at England er kommet for sent med specialuddannelse af managementspecialister, som de kalder dem, og det er underbygget af helt konkrete økonomiske analyser af forholdene i USA-filialer i England, hvor der alt andet lige altså skulle være denne forskel i, hvorledes de ledes i toppen og nedefter. Det kan jo nok give anledning til eftertanke hos os, at man i for øvrigt meget anerkendte analyser, som der ofte henvises til, og som man derfor må gå ud fra accepteres også fra engelsk side, lægger så megen vægt på dette forhold som en af årsagerne til de engelske vanskeligheder. Det må give os anledning til eftertanke, også fordi vi formentlig er endnu mere bagefter, for hos os er der jo ikke foretaget nogle analyser. Når jeg siger bagefter, mener jeg ikke i økonomisk vækst, men med hensyn til uddannelse og interesse for disse managementproblemer.

Den private sektor er ligesom den offentlige henvist til privat konsulentassistance, hvis der skal komme noget, og især noget hurtigt, ud af rationaliseringen, og større virksomheder kan ligesom det offentlige

[Helge von Rosen.]

etablere egne støtteorganer — ligesom vort rationaliseringsudvalg i staten — eller de kan etablere egentlige rationaliseringsafdelinger, som nærmest må svare til vort administrationsdepartement. Der er imidlertid den forskel, så vidt jeg har opfattet det, at medens større private foretagender ofte beder konsulenterne om at oplære virksomhedernes egne folk i mere teknisk præget rationalisering, f. eks. arbejdsgangen igennem en fabrik, lagerstyring, transport, eller ligefrem køber de folk, som har gået på kursus om disse ting og fået en vis træning, så engagerer den offentlige sektor de private konsulenter til netop dette mere teknisk prægede. Og medens både mindre og især større erhvervsforetagender i stadig stigende omfang også her i landet engagerer konsulenter udefra til at se på den administrative organisation, herunder topledelsen, og på personkvalifikationer i forhold til en stillingsbeskrivelse, har man ved den statslige rationalisering, så vidt jeg har fattet det, altid været tilbøjelig til at sige, at den administrative organisation hænger så nøje sammen med lovgivning og administrativ praksis igennem årtier eller århundreder og andre specielle forhold, at man må uddanne eller optræne egne folk med den nødvendige administrative baggrund til disse organisationsjobs.

Dette argument har virket overbevisende på mig, og jeg kan stadig godt føle mig stærkt påvirket af det. Men jeg er dog efterhånden kommet lidt i tvivl om, hvorvidt det egentlig er helt rigtigt. En af de ting, der har bestyrket mig i min tvivl, er, at Bank of England, der siges at være et af de mest konservative og traditionsprægede foretagender i England, har engageret et USA-konsulentfirma, der har ord for at være det mest brutalt-realistiske, når der skal omorganiseres, til at se på Bank of Englands forhold. Det må man have gjort på baggrund af et andet syn på tingene eller i hvert fald en opgiven af håbet om selv at kunne klare det.

Jeg skal slutte med at sige, at jeg tror, at reformen med administrationsdepartementet er et godt skridt frem; reformen giver ikke bare en ny ramme, som det er nævnt, men er efter min mening absolut en styrkelse af rationaliseringsmulighederne,

som man må håbe og forvente vil blive udnyttet.

Ømann: Administrationsrådet, som nu er afskaffet, fik jo et meget, meget bredt arbejdsfelt, og det har da også vist sig i de beretninger, der er afgivet, at rådet har taget op alt mellem hinanden i administrationen, både stort og småt. Der er bare det at sige til det, at resultaterne af rådets bestræbelser har offentligheden ikke mærket ret meget til, selv om det ikke skal dølgjes, at der er taget væsentlige opgaver op og også udrettet noget. Det er derfor klart, at behovet for en mere kontant indsats for at tøjle væksten i antallet af offentligt ansatte, begrænse papirvældet og give borgerne en bedre betjening er følt kraftigere og kraftigere — altså nu også af regeringen, som har lavet rådet om til et departement med, så vidt jeg har forstået, foreløbig en departementschef og ni mand. Men bortset fra, at der skulle være sat politisk kraft bagved gennem organet bestående af fire ministre, ved man egentlig ikke, om dette er noget, der vil hjælpe; det må først erfaringen vise. Det hænger nok sammen med, at regeringen vel endnu ikke har helt klare tanker om, hvordan de intentioner, som man siger man har, skal føres ud i livet. Det kan vist derfor ikke føles særlig anmassende, hvis man prøver på her at anlægge nogle betragtninger, der måske kan virke som en model for den videre udbygning.

Jeg mener, at vi har to rationaliseringsproblemer — jeg synes også, debatten her i dag har aftegnet det — som falder på to klart afgrænsede felter og kræver hver sine midler og instrumenter. Der er for det første spørgsmålet om den administrative overstruktur. Det er et spørgsmål, der involverer vidtrækkende politiske beslutninger, og det er i sådanne sager, det ikke er muligt uden videre at anvende private rationaliseringsfirmaer — det er jo en standende debat, hvorvidt man skal anvende dem eller statens egne folk. Her er et område, der er politisk; det berører spørgsmålet om, hvilke ministerier og departementer der skal løse hvilke opgaver, hvad der skal løses centralt, og hvad der skal løses lokalt, og det berører spørgsmålet om samordnings- og koordineringsopgaverne. For det andet er der et lavere niveau, hvor behovet for egentlige

[Ømann.]

kontor- eller virksomhedsrationaliseringer fremtræder; det er det felt, som de private rationaliseringsfirmaer arbejder på og er specialister i, og hvorfor skulle man så ikke benytte også dem — jeg siger „også“?

Her har vi allerede strukturen af et rationaliseringsorgan i videre forstand. Der peges først og fremmest på et administrationsdepartement, som har med overstrukturen at gøre, og som skal kommunikere med de allerede eksisterende styrelsesorganer, som på den ene eller den anden måde har med rationaliseringer at gøre — der er jo nævnt adskillige her: det økonomiske sekretariat, finansministeriet, hovedrevisorerne; der må uden at strukturere over for disse organer kunne etableres en helt naturlig kontakt. Men ved siden af og korresponderende med dette overordnede departement må der efter min opfattelse oprettes et rationaliseringskontor, som har til opgave at løse de sædvanlige virksomheds- og kontorrationaliseringsopgaver inden for de rammer, som det overordnede departement får lagt.

Så kan man sige: ja men hvorfor ikke overlade disse opgaver udelukkende til private rationaliseringsfirmaer? Dertil vil jeg svare: nej, det skal være et organ af større permanent, for også i denne rationalisering på lavere niveau er der koordineringsopgaver. Endvidere har det vist ikke megen relevans at lade embedsmænd rotere og uddannes i det overordnede rationaliseringsorgan, som departementet er, medens det meget vel har det at lade ministerielle folk uddanne på rotation i et sådant rationaliseringskontor. Der kan etableres udryknings-tjenester, og der kan jo laves kontrakter med private rationaliseringsfirmaer i det omfang, der er behov for det.

Til denne struktur må der føjes endnu et mere teknisk præget organ, nemlig et standardiserings- og EDB-kontor, der sørger for, at moderne kontorteknik og standardisering gennemprøves, koordineres og anvendes i den offentlige administration. Det er jo ikke noget tilfælde, at flere af ordførerne her i dag har været inde på spørgsmålet om anvendelsen af EDB-teknikken i den offentlige administration.

Endelig tror jeg, der er et vigtigt forbindelsesled til departementet, som må om-

tales, nemlig kontakten med og en regelmæssig beretningsvirksomhed over for dette tings medlemmer.

Man får altså denne tredeling: et hovedstrukturdepartement, et selvstændigt kontor for rationaliseringsvirksomhed og så et teknisk kontor for EDB- og for standardiseringsopgaver. Om vi til denne klare struktur skulle føje et kontrolleret og knyttede dele af hovedrevisoraternes virksomhed ind som et checkningsorgan, kan man jo overveje. Det er noget, som jeg ikke er i stand til for øjeblikket at udtale mig afgørende om.

Jeg stiller gerne denne model til rådighed for regeringen. Jeg tror, at den peger på rigtige og væsentlige opdelinger af det kolossale opgavefelt, som man vist godt kan mistænke administrationsrådet for at have forloftet og forslugt sig på. Det løser også op for den diskussion, vi har haft her og i folketingets administrationsudvalg, om fordelene ved henholdsvis offentlige og private rationaliseringsorganer. Der er naturligvis bredere områder, der må udvikles langs med rationaliseringsbestrebelse, såsom spørgsmålet om borgernes stilling over for administrationen, spørgsmålet om lovgivningsforenklinger, som skal tages op her i tinget, før man giver love, og som også nævnt her spørgsmålet om det offentlige ansættelses- og avancementspolitik; den nye tjenestemandsløve er her gået et lille skridt fremad i den rigtige retning, men kun et meget lille og utilstrækkeligt skridt.

Jeg tror, at man generelt kan sige om administrationsspørgsmålet, at administration fra oven og nedefter må afløses af en facon, som går ud på positivt at hjælpe borgeren til rette inden for de rammer, som alene fastlægges af samfundshensyn, det vil sige hensynet til hans medmennesker. I stedet for en bremsende, kontrollerende administration, der som nævnt her virker tilfredsstillende og til borgerens behagelighed, tror jeg, at vi skal sigte langt højere, sigte efter en ekspansiv, inspirerende administration, der er et led i hele samfundsudviklingen og ikke mindst et led i erhvervslivets ekspansion.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlgaard): Jeg vil gerne knytte nogle ganske enkelte betragtninger til debatten her og herunder komme med nogle bemærkninger, som ind-

[Arbejdsministeren.]

læggene fra de forskellige ordførere kan give anledning til, idet nogle af de ting, der blev nævnt, havde et spørgsmåls karakter.

Lad mig først sige, at rationalisering er et mangesidet begreb, en mangesidet virksomhed, og i de fem ordføretaler, vi har hørt her i dag, fremdrages da i virkeligheden også fem forskellige aspekter. Der er én ting, jeg er glad for, nemlig at ingen har lagt problemet op på den måde, at der ingen rationalisering skulle foregå i dag. Det ville have været uretfærdigt, hvis man havde lagt det sådan op, og det ville have været forkert. Der foregår rundt omkring i statsadministrationen og de udlagte institutioner en betydelig rationaliseringsvirksomhed. Det, der er tale om, er at gøre den bedre, gøre den mere intensiv og skabe større koordination.

Jeg vil dernæst gerne minde om, at baggrunden for, at man nu har fået en med rette skærpet interesse for den offentlige rationaliseringsvirksomhed, er, at det økonomiske sekretariat i foråret i sin årsoversigt havde udarbejdet et kapitel, der som også nævnt af hr. Jens Frandsen viste, at antallet af offentligt ansatte her i landet stiger meget stærkt. I den 5 års periode, vi befinder os i, forudså man en stigning i antallet af offentligt ansatte på 80.000. Det er ikke nogen større stigning end forøgelsen af antallet af offentligt ansatte i den foregående 5 års periode, men for det første er man altså nu blevet opmærksom på, at så store er tallene, og for det andet er det sket i en periode, hvor forøgelsen på 80.000 nærmest overskrider den samlede tilgang til arbejdsmarkedet.

Den diskussion, dette har givet anledning til i sommerens og efterårets løb, har på en hensigtsmæssig måde, forekommer det mig, henledt offentlighedens opmærksomhed på, at de offentligt ansatte først og fremmest er at finde inden for det, man kalder den offentlige servicesektor, hvad enten det drejer sig om staten eller kommunerne. Det gælder uddannelsesområderne, syge- og sundhedssektoren, socialsektoren, forsvar og etaterne, såvel politi- og trafiketaten som post- og telegrafvæsenet og toldvæsenet. Det er dér, vi har det store antal offentligt ansatte, det er dér, ekspansionen i antallet finder sted, og det er altså også dér, rationali-

seringsforholdsregler først og fremmest må sætte ind, når man vil spare mandskab og spare på offentlige udgifter.

En sådan rationalisering har naturligvis i meget høj grad at gøre med, hvordan arbejdsgangen og strukturen inden for de enkelte serviceområder og -institutioner tilrettelægges. Men dernæst har det også at gøre med, hvordan man planlægger hele denne virksomhed. Her vil jeg gerne benytte lejligheden til at henlede også offentlighedens opmærksomhed på, at rationalisering jo ikke blot er en virksomhed, der har til formål eller som resultat, at de offentlige ydelser, efter at rationaliseringen er foretaget, er nøjagtig de samme i omfang, kvalitet og art som før rationaliseringen, blot med den forskel, at det hele er blevet billigere. Det kan vel i lykkelige tilfælde være sådan, men i de allerfleste situationer er der en sammenhæng mellem, hvordan opgaverne gribes an, hvor mange penge og hvor meget mandskab man ofrer på dem, og hvilken standard den offentlige service har. På mangfoldige områder er det sådan, at bemærkelsesværdigt små ændringer i serviceniveauet medfører bemærkelsesværdigt store forandringer i de udgifter, der knytter sig til udøvelsen af denne servicevirksomhed.

Det er derfor, det i regeringens intentioner med det nye administrationsdepartement indgår at lægge øget vægt på den rationalisering, der består i at skabe et bedre grundlag for den planlægning, som skal forsyne såvel de administrative som de politiske myndigheder med det vurderingsgrundlag, på hvilket man træffer sine beslutninger.

Med dette som baggrund skal jeg ganske kort knytte nogle bemærkninger til hr. Langkildes og hr. Peter Nielsens indlæg.

Hr. Langkilde var inde på, om nu administrationsrådet skal være livsvarigt, og advarede derimod. Jeg kan sige, at det skal det naturligvis ikke. Der må ganske rigtigt i denne rådgivningsvirksomhed om statens rationaliseringsbestrebelse indgå en fornyelse, som altså bl. a. kan fremkomme ved, at rådets medlemmer ligesom hidtil udnævnes på tid.

Dernæst var hr. Langkilde inde på spørgsmålet om en bedre samordning mellem og udnyttelse af statens og kommunernes EDB-faciliteter. Jeg kan sige, at det samarbejde, som kan forudses mellem statens

[Arbejdsministeren.]
 administrationsdepartement og det kommunale rationaliserings- og planlægningsorgan, bl. a. vil muliggøre en sådan bedre samordning, og jeg vil gerne tilføje, at der ikke blot er behov for en bedre samordning af udnyttelsen af den EDB-kapacitet, der foreligger, men måske først og fremmest for en sikring af, at de administrative opgaver, der løses ved anvendelse af EDB, løses koordineret i den statslige og den kommunale sektor. For mange af de opgaver, der skal løses administrativt, gælder det, at forretningsgangen starter i centraladministrationen og slutter i de yderste led af den kommunale forvaltning; dette gælder også på områder, der er egnet til, at man bistår administrationen ved hjælp af EDB.

Dernæst var hr. Langkilde inde på, at man burde gennemgå lovgivningen med henblik på at skabe grundlag for en nemmere administration. Jeg er ganske overordentlig enig i den betragtning, der ligger bag dette. Jeg går ud fra, at hr. Langkilde ikke dermed vil tilskynde til en kæmpekraftanstrengelse, hvorved man i et snuptag tager hele vores lovgivning op med dette formål for øje, men at det skal være et synspunkt, vi hele tiden skal huske, når af den ene eller anden grund en lovgivning alligevel tages op til revision.

Hr. Peter Nielsen efterlyste en rationalisering af statens indkøbsvirksomhed. Jeg kan oplyse, at dette spørgsmål for nogen tid siden er taget op af administrationsrådet på foranledning af og i samarbejde med finansministeriet.

Dernæst gjorde hr. Peter Nielsen opmærksom på, at statsrevisionens såvel som revisionsdepartementernes opgave ikke alene er at revidere, men at man i de senere år i stigende grad har interesseret sig for, om den bag de offentlige udgifter liggende administration er betryggende i henseende til kontrollen med disse udgifter. Jeg er meget enig i dette og ser heri en stor berøringsflade mellem statsrevisionens, revisionsdepartementernes og det nye administrationsdepartements virksomhed.

Til slut skal jeg takke for de kommentarer, der er sagt af de forskellige ordførere, og for den indbydelse til samvirke om opgaverne, som hr. Peter Nielsen kom med. Hr. Peter Nielsen mente, at i de sam-

råd, vi har haft i folketingets udvalg, har drøftelserne måske samlet sig om lidt tilfældige spørgsmål. Jeg skal ikke kommentere det og altså heller ikke tage afstand fra denne bedømmelse, men vil som mit svar på denne venlige invitation til samarbejde sige, at vi meget gerne fra regeringens og administrationsdepartementets side vil medvirke til, at drøftelserne i folketingsudvalget kan ske på et mere veltillægt grundlag.

Forespørgeren (*Peter Nielsen*): Jeg skal ikke forlænge debatten, da vi jo for en gangs skyld næsten er enige alle sammen.

Hr. Jens Frandsen sagde, at da jeg stillede forespørgslen, vidste vi ikke, hvad regeringen ville gøre. Det fik vi at vide 5 dage efter gennem en pressemeddelelse, og man kunne måske sige, at jeg kunne have trukket min forespørgsel tilbage, da jeg fik at vide, at administrationsrådet ville blive oprettet igen foruden de øvrige organer. Jeg har imidlertid ment, at det var påkrævet og ønskeligt med en debat om dette vigtige spørgsmål.

Jeg er glad ved at konstatere, at de fem partier er enige om dette arbejde, om end der kan være lidt divergerende meninger. Fra mit partis side — og jeg kan vel også sige fra statsrevisorernes side — vil vi nu følge dette arbejde, ikke med mistro, men med stor forventning og med stor opmærksomhed. At begynde at dømme om, hvordan det vil udvikle sig, vil være forkert på nuværende tidspunkt; men jeg tror, at hele folketingets opmærksomhed vil være rettet mod dette vigtige spørgsmål.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Med skrivelse af 1 december d.å. har handelsministeren fremsendt den af eksportkreditrådet i henhold til § 3, stk 6, i lov om Danmarks erhvervsfond afgivne beretning om rådets virksomhed i finansåret 1968-69. Eksemplarer er omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 3. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

[Formanden.]2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af ligningsloven.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

4) *Forhandling om undervisningsministerens redegørelse af 27. november om målsætningen for uddannelsespolitikken.*

Mødet hævet kl. 15.55.

33. møde.

Onsdag den 3. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af 2. december 1969 meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme.

Med skrivelse af 2. december 1969 har socialministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Kurt Brauer stillet spørgsmål. Spørgsmålet og besvarelsen vil blive optaget i Folketings-tidende.

Med skrivelse af 2. december 1969 fremsender handelsministeren en redegørelse for udviklingen i Danmarks betalingsmellemværende med udlandet i april og første halvdel af maj måned d. å. Eksemplarer er omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg skal tillade mig for det høje ting: at fremsætte

forslag til lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme.

Forslaget er i det væsentlige foranlediget af ændringerne i den kommunale inddeling, hvorfor lovforslaget foreslås sat i kraft samtidig med kommunalreformen den 1. april 1970.

Den vigtigste ændring er forslaget til § 2, stk. 1, hvorefter årsvurderingen i 1970 udgår. Forslaget skyldes, at der i anledning af kommunalreformen finder en omlægning sted af skyld- og vurderingskredse og vurderingsdistrikter. Da omlægningen ikke kan påregnes tilendebragt så hurtigt, at en årsvurdering i 1970 kan gennemføres på forsvarlig måde, foreslås det i overensstemmelse med en af statens ligningsdirektorat afgivet indstilling, der er tiltrådt af ligningsrådet, at denne årsvurdering bortfalder.

Bortfaldet vil medføre en besparelse i statens udgifter i finansåret 1970-71 på godt 5 mill. kr., men vil samtidig kunne bevirke et indtægtstab for såvel staten som kommunerne, navnlig fordi værdien af nyopførte ejendomme ikke vil indgå i den skattepligtige formue og for parcelhusenes vedkommende ikke i den indkomstskattepligtige lejeværdi. Såfremt forslaget om bortfald af årsvurderingen i 1970 gennemføres, vil det følgelig være nødvendigt at give særlige regler om, hvorledes lejeværdien af bolig i eget enfamilieshus skal beregnes og den formueskattepligtige værdi opgøres for ejendomme, som skulle have været medtaget ved den årsvurdering, som efter forslaget bortfalder. Forslag til ændring af ligningsloven vil blive fremsat, når det nu fremsatte forslag om ændring af vurderingsloven er gennemført.

Af de øvrige bestemmelser i forslaget skal jeg nævne ændringen af § 22, stk. 1, hvorefter sager om afskedigelse af vurderingsmænd fremtidig i alle tilfælde kan indbringes for indenrigsministeren, medens disse sager for sognekommunernes vedkommende hidtil har kunnet indbringes for amtsrådene. Den foreslåede ordning vil sikre ens-